

“Una bona novel·la és com la millor premsa del cor”

A ‘El mag’, l’escriptor irlandès novel·la la vida de Thomas Mann i la seva família. L’autor de ‘La muntanya màgica’ hi és retratat com “un home casolà amb una vida eròtica secreta”

a
llegim

40-41

● Entrevista a Emanuele Trevi, autor de ‘Dues vides’ ● Ivan Jablonka recorda els avis que no va conèixer

42-43

● L’última i recomanable novel·la de Jordi Soler ● La poesia concreta i excitant de Frank O’Hara, traduïda al català

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

Al irlandès Colm Tóibín (Enniscorthy, 1955) l’acompanya una curiositat omnívora des de fa dècades. Només així s’entén que les seves novel·les i contes puguin endinsar-se, amb resultats enlluernadors, en personatges tan diferents com Henry James (*The Master*, 2004), la Mare de Déu (*El testament de Maria*, 2012), una jove emigrant irlandesa que marxa als Estats Units (*Brooklyn*, 2009) i les mitològiques Electra i Clitemnestra (*La casa dels noms*, 2017). L’últim repte que s’ha marcat és convertir en novel·la la vida de Thomas Mann (1875-1955), un dels tòtems literaris de la primera meitat del segle XX. En comptes de construir un relat hagiogràfic al voltant de l’autor alemany, Tóibín opta per acostar-se a la seva quotidianitat. Rere el pare de sis fills i el marit que pràcticament no surt de casa s’amaga un home que prova de refrenar el seu desig sexual cap als homes.

Tóibín serà a Barcelona la setmana que ve. Conversarà amb Jordi Puntí al CCCB (dimecres, 29 de juny) i farà una conferència al Palau de la Música (dijous, 30 de juny). Coneix molt bé la ciutat i la realitat catalana: hi va viure entre el 1975 i el 1978, experiència que va motivar *Homenatge a Barcelona* (1990), i passa part de l’estiu al Pirineu. L’autor irlandès atén l’ARA des de Los Angeles, ciutat on viu part de l’any i que està connectada amb Mann: l’alemany hi va viure entre el 1942 i el 1952.

El mag ha aparegut ara, però hi treballa des de fa molt de temps. Sí. És un llibre pel qual m’he anat preparant durant anys. A vegades em feia por. D’altres em feia mandra.

Per què?

Perquè no em podia centrar només en un període de la vida de Mann, un que fos o bé molt dramàtic o que estigués buit d’esdeveniments. A Mann no deixen de passar-li coses des de jove. La seva vida és una muntanya russa fins que mor. Havia d’explicar-la sencera, estratègia del tot diferent de la que havia fet servir a *The Master*, on em centrava només en cinc anys de la vida de Henry James.

A *El mag* hi ha suïcidis, addiccions, exilis i repressió sexual. És, potser, la novel·la més trepidant de totes les que ha escrit.

Que sigui un llibre que passa en una altra època no implica que el ritme hagi de ser reposat. Un dels reptes era veure com podia escriure els diàlegs d’una família alemanya de fa més d’un segle. Se’m va acudir fer-los parlar en intervencions molt curtes, com en la narrativa d’Ernest Hemingway. Això dona al llibre un toc estranyament contemporani.

La novel·la passa de puntetes per grans esdeveniments en la vida de Mann, com ara l’anunci del premi Nobel.

Volia defugir els clichés i les escenes avorrides. El meu objectiu era poder arribar a fer creure al lector que és a dins d’aquella ment tan complexa.

EL MAG
COLM TÓIBÍN
AMSTERDAM /
LUMEN
TRAD. FERRAN
RÀFOLS GESA
400 PÀG. / 23,95 €

Diria que ho aconsegueix. A les escenes on, de jove, Thomas intima amb nois, podem arribar a sentir que som en aquella mateixa habitació.

Escriure sobre Thomas Mann era un repte, perquè sobre alguns moments de la seva vida hi ha molta informació i sobre d’altres, en canvi, n’hi ha molt poca. Katia Mann, la seva dona, té un llibre autobiogràfic, *Meine ungeschriebenen memoiren* [*Memòries no escrites*, 1974], on explica una estada a Venècia en què el seu marit va quedar fascinat per un noi jove, que després seria el noi que desitja Aschenbach a *La mort a Venècia*. Aquest material també volia que sortís, al llibre.

A vegades llegim detalls tan íntims de la família que pot semblar un article d’una revista del cor.

A la novel·la hi ha els dos extrems. D’una banda, hi apareixen grans fets com la Primera Guerra Mundi-

Colm Tóibín

Hi ha una rivalitat entre tots dos que no s'acaba mai. Durant molt de temps, el Heinrich va ser el germà dominant, però el Thomas el va haver d'acabar ajudant, quan eren als Estats Units. El Heinrich va triomfar gràcies al seu compromís polític durant la Primera Guerra Mundial.

El Thomas, en canvi, sempre va tenir problemes a causa de la seva ideologia camaleònica: se'l va titllar de feixista, però més endavant també de comunista.

Aquesta fluïdesa l'acosta al nostre present. Durant les primeres dècades del segle XX, Mann va ser molt de dretes, però més endavant, a mesura que s'acostava la Segona Guerra Mundial, es va convertir en demòcrata. No va ser una figura estable, no se'l pot encasellar, costa descriure'l.

Tot i que sempre era a casa, era un pare absent.

Va ser un fantasma en la seva pròpia vida durant molt de temps. Era el centre de la família, però alhora també era com si no existís. Es passava el dia tancat al seu estudi, escrivint, i quan en sortia i anava a veure els fills només era capaç de veure el soroll que feien.

Quan la Katia va marxar al sanatori de Davos per recuperar-se de la tuberculosi –estada que inspiraria *La muntanya màgica*–, ell es va quedar amb els fills. Escribia cartes a la dona en què li explicava com estaven canviant. I ella li responia: “Són exactament com sempre, el que passa és que per primera vegada t'hi fixes”.

Cal tenir en compte que la paternitat, a principis del segle XX, era molt diferent d'ara. L'home tenia una relació molt diferent amb els fills. No els abraçava ni hi tenia contacte físic. I no els explicava contes abans d'anar a dormir.

Quins són els tres llibres imprescindibles de Mann?

Els Buddenbrook –publicat el 1901, quan tenia 26 anys–, *La mort a Venècia* [1912] i *Doktor Faustus* [1947]. Però em temo que n'he d'afegir dos més.

La muntanya màgica?

Sí. I *Confessions de Fèlix Krull, lladre i farsant*. És l'última novel·la que va publicar. Hi va treballar entre el 1952 i el 1954, quan s'acostava als 80 anys. Acabava de tornar a Europa després dels anys als Estats Units i va reprendre una narració que havia escrit quaranta anys enrere. El personatge té alguns elements autobiogràfics. Sembla que ens expliqui que, en comptes d'un mag, en realitat el Thomas era un estafador, un farsant.

Era un inventor d'històries.

Un novel·lista com Mann no te'l pots creure mai. Però no només com a creador, sinó tampoc les seves idees polítiques, i tampoc te'l pots creure com a marit, ni com a pare. ♦

alitat, quan escriuen sobre ell. Va passar gran part de la vida reprimint-la. Això em sembla tan important d'explicar com si hagués viscut el sexe d'una manera més oberta.

Van ser dos dels seus fills, Erika i Klaus, els que el van batejar com a “mag”.

S'hi referien com a Z, inicial de *zauberer*, mag en alemany, i ho feien en part com a homenatge, però també per enriure-se'n. La màgia és present en part de la seva literatura, a més. Al *Doktor Faustus* [1947], a *La muntanya màgica* [1924] i a la *nouvelle Mario i el mag* [1930]. Curiosament, en públic ell no tenia gaire màgia ni carisma.

De petit, Thomas Mann tenia clar que volia ser escriptor. Al seu pare, que era comerciant, no li feia gaire gràcia.

La mort del pare quan tenia 15 anys, el 1891, va produir un impacte molt gran en el jove Thomas. Va deixar de ser el petit príncep de Lübeck. Per al Thomas, el que va representar aquesta mort va ser pitjor que l'ascens de Hitler al poder el 1933.

Era el germà gran, el Heinrich, qui havia de ser l'escriptor de la família.

Sis membres icònics de la família Mann

Júlia da Silva Bruhns

La mare de Thomas Mann havia nascut al Brasil, i després de casar-se amb Thomas Johann Heinrich Mann, comerciant de gra i senador, es va instal·lar a Lübeck. “Ella sempre va ser percebuda com a diferent, allà –recorda Tóibín–. Per a ella també va ser un gran canvi. Durant la recerca per al llibre vaig anar a la casa on Júlia havia nascut, un lloc envoltat d'aigua, i amb un cel clar... Em va ajudar a entendre millor el personatge”. D'entre les pàgines més emotives d'*El mag* hi ha les que dedica a la mort de la mare de l'escriptor.

Heinrich Mann

Nascut el 1871, quatre anys abans que Thomas Mann, Heinrich va ser el primogènit de la família. Després de la mort del pare, i decidit a convertir-se en escriptor, es va traslladar a Munic amb la seva mare mentre Thomas es quedava a Lübeck, primer estudiant i després treballant a les oficines d'una asseguradora antiincendis. En comptes de fer el que li demanaven, Thomas escrivia relats als llibres de comptes de l'empresa.

Katia Pringsheim

Filla d'una acabalada família d'origen jueu, Katia va abandonar els estudis de física i matemàtiques per casar-se amb Thomas Mann quan tenia 21 anys. La parella es va instal·lar a Munic i van tenir sis fills. Katia va ser sempre la primera lectora dels relats i novel·les de Mann. *La muntanya màgica*, inspirada en la seva estada al sanatori per a tuberculosos de Davos, la feia riure tant que el seu fill Golo creia que era una novel·la d'humor.

Erika Mann

“Des d'*El mag*, sempre que em demanen algun consell sobre escriptura responc: «El que no has de fer mai és escollir una família amb sis fills»”, assegura Tóibín, en relació amb la descendència dels Mann. El primer dels sis fills que va arribar, el 1905, va ser l'Erika. Va estudiar teatre al Berlín dels anys 20, i va compaginar l'actuació –dalt de l'escenari i al cinema– amb el periodisme, l'escriptura i el compromís polític.

Klaus Mann

Nascut un any després de l'Erika, el Klaus mantenia una relació molt estreta amb la germana i sovint feien equip per fer perdre els papers al pare. La seva homosexualitat va ser un dels punts de conflicte familiar. El seu posicionament polític, més pròxim al del Heinrich, en va acabar sent un altre. El Klaus va perdre la nacionalitat alemanya poc després de l'ascens al poder de Hitler i es va haver d'exiliar. Autor de *Mefisto* (1936) i *El volcán* (1940), va morir d'una sobredosi de somnífers als 42 anys.

Elisabeth Mann

Després del Golo i la Monika –que també serien escriptors–, el 1918 va arribar el cinquè i penúltim fill, l'Elisabeth, només un any abans que el Michael. L'Elisabeth, que es va acabar convertint en una experta en lleis marítimes, oceanografia i medi ambient, es va casar amb l'autor Antonio Borgese, 36 anys més gran que ella. La diferència d'edat va ser motiu de controvèrsia, però l'enllaç va tirar endavant i els Borgese Mann van tenir dues filles biològiques i un fill adoptiu. Van ser els únics nets de Thomas i Katia Mann.

al, l'ascens de Hitler, l'Holocaust i la Guerra Freda. De l'altra, hi ha la intimitat i les xafarderies, que formen part dels mecanismes narratius. Una bona novel·la és com la millor premsa del cor: parla de sexe, diners i secrets. ¿No és la vida secreta de les persones, el que ens interessa poder conèixer i llegir?

En alguna ocasió ha dit també que la novel·la “és la millor forma d'art per indagar en el que es pensa i en el que es diu, i mostrar la diferència entre una cosa i l'altra”. Mann és ideal, en aquest sentit.

Va ser un home casolà amb una vida eròtica secreta. I això no queda gaire reflectit en els seus llibres, has d'acudir als papers personals... Encara hi ha estudiosos de Mann que deixen de banda la seva sexu-